

УДК 343.2
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v6.2024.23>

Г. П. Галаша

orcid.org/0009-0005-1721-4317

*старший викладач кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін
Національного університету водного господарства та природокористування*

А. С. Багатко

orcid.org/0000-0003-4673-7406

*асистент кафедри інформаційного права та юридичної журналістики
Національного університету водного господарства та природокористування*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА СУТНІСТЬ ЇЇ КЛЮЧОВОЇ КАТЕГОРІЇ – ЗЛОЧИННОГО УГРУПУВАННЯ

Організована злочинність являє собою одну з найскладніших і найбільш суспільно небезпечних форм протиправної діяльності людини. Однією з ключових характерних ознак цього явища є формування стійких злочинних угруповань із функціонально-ієрархічною структурою. У зв'язку з цим беззаперечним є те, що існування організованої злочинності в сучасному українському суспільстві має вкрай негативний вплив на його розвиток, викликаючи деформацію суспільних відносин.

Дослідження сутності такого явища, як організована злочинність, є важливим не лише для студентів, які вивчають обов'язкові правові дисципліни, але й для юристів, кримінологів, соціологів та психологів, що прагнуть знайти оптимальні шляхи подолання цього феномену або принаймні зменшити його вплив. Зростання соціальної гостроти організованої злочинності негативно впливає на ключові сфери життя громадян та держави вцілому. Як наслідок, в наукових колах України та інших країн з'явилося багато ґрунтовних досліджень цього явища. Багато з них підкреслюють, що організована злочинність здатна до самодетермінації, тобто чинить негативний вплив на обставини, що її зумовлюють, включаючи економічне та політичне життя України.

Мета дослідження полягає в науковій розробці питань правової природи та сутності феномену організованої злочинності та її основної категорії – злочинного угруповання.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі **завдання**:

- здійснити теоретичний аналіз понять «організована злочинність» та «злочинне угруповання»;
- вивчити історичні аспекти розвитку організованої злочинності на території сучасної України;
- визначити ознаки організованої злочинності на основі нормативно закріплених положень чинного кримінального законодавства.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці провідних вітчизняних правознавців, таких як В. Дорош, Т. Дрягіна, О. Дубенко, І. Коліушка, А. Колодій, А. Комзюк, О. Кузьменко, О. Куйбіда, Р. Миронюк, Р. Мельник, О. Пасенюк, В. Перепелюк, В. Теліпка та інших. Водночас, в умовах реформування правової системи України як сукупності правових інститутів влади, суспільних відносин та правозастосовної діяльності, що триває й досі, це питання залишається надзвичайно актуальним і потребує детального вивчення.

Об'єкт дослідження – система суспільних відносин, спрямованих на протидію проявам організованої злочинності та її основній категорії – злочинному угрупованню.

Предмет дослідження – поняття організованої злочинності та її основної категорії – злочинного угруповання, їх фактичний зміст та потенційні можливості негативного впливу.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження складає сукупність філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціально-наукових методів, що забезпечують всебічне висвітлення та об'єктивний аналіз предмету дослідження. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу норм національного законодавства, зокрема положень Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» № 3341-ХІІ від 30.06.1993 та Кримінального кодексу України, а також для визначення змісту понять «організована злочинність» та «злочинне угруповання». Системний метод використано при дослідженні механізму впливу організованої злочинності на економічний та політичний розвиток України. Порівняльно-правовий метод застосовано під час аналізу наукових праць вітчизняних учених, які досліджували природу організованої злочинності та її ключової категорії – злочинних угруповань.

Як зазначає В. Конопельський, хоча за роки Незалежності в економіці України спостеріга-

ються позитивні зміни та тенденції, вони досі не мають суттєвого впливу на складну політичну, соціальну та криміногенну ситуацію в країні [3, с. 49]. Це викликає занепокоєння, оскільки щорічно фіксуються негативні тенденції щодо стану, динаміки та географії організованої злочинності, яка залишається одним із основних факторів дестабілізації в політичній, соціальній, економічній та правовій сферах, створюючи реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави. Враховуючи ці обставини, необхідно, щоб усі державні органи, зокрема правоохоронні, активніше та цілеспрямованіше протидіяли організованій злочинності, застосовуючи більш ефективні методи боротьби, розроблені на основі пропозицій науковців України та провідних зарубіжних країн.

Злочинність є динамічним соціальним явищем, що швидко змінюється у відповідь на зміни в суспільстві. Для успішної протидії та запобігання цим змінам необхідно постійно здійснювати активний моніторинг і аналізувати поточні криміногенні та кримінальні ситуації в Україні, своєчасно виявляти нові тенденції і розробляти адекватні заходи для їх нейтралізації. Окрім того, для ефективного визначення шляхів боротьби з організованою злочинністю важливо зрозуміти її сутність та роль у криміногенному середовищі країни.

Як зазначається в Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30.06.1993, під *організованою злочинністю* розуміється сукупність кримінальних правопорушень, що вчиняються у зв'язку з створенням та діяльністю організованих злочинних угруповань. Види та ознаки цих кримінальних правопорушень, а також кримінально-правові заходи щодо осіб, які вчинили такі кримінальні правопорушення, встановлюються чинним Кримінальним кодексом України [6].

На переконання Л. Андросович, *організована злочинність* – це історично обумовлене, негативне соціальне явище, що являє собою ієрархічно побудовану структуру, яка спирається на створений злочинний капітал і корупційний фактор, що мають на меті забезпечити власне функціонування і задоволення матеріальних потреб за допомогою збільшення капіталу, «відмивання» останнього та отримання влади [1, с. 55].

Н. Шулженко визначає *організовану злочинність* як системно пов'язаний комплекс злочинів, учинених учасниками стійких, ієрархізованих, злочинних структур (груп, співтовариств, асоціацій), які підтримують один одного, узгоджуючи діяльність. Мета цих угруповань – отримати максимальний прибуток від злочинного бізнесу на певній території або у певній сфері, що

перебуває під їх контролем [7, с. 309]. Близьке до цього, але акцентоване на дещо інших ознаках визначення формулюється вченим Негодою А.С., а саме: *організована злочинність* – це суспільно небезпечне соціальне явище, що характеризується тісним поєднанням кримінального світу з тіньовими економічними структурами і корупцією в органах влади і управління, що виявляє себе в діяльності злочинних спільнот, які контролюють джерела протиправних, а також окремих видів правомірних доходів на певних територіях або в певних сферах соціальної практики [5, с. 13].

Також зазначимо, що кримінальне правопорушення визнається вчиненим *за попередньою змовою групою осіб*, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим *організованою групою*, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи [4].

Злочинна організація (у наукових колах – *злочинне угруповання*) відповідно до ч. 4 ст. 28 КК України є стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'яти і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації злочинної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших злочинних груп [4].

Зважаючи на наведені вище дефініції, можна констатувати, що поняття організованої злочинності залишається предметом активного обговорення науковцями особливо в період російської агресії направленої проти держави Україна. У всіх розглянутих випадках науковці вбачають основну мету поширення організованої злочинності – матеріальне збагачення, яке неможливо досягти такими великими обсягами та в короткий термін за допомогою легальних методів.

Що ж стосується статистичних даних, то відкриті джерела засвідчують, що у 2014–2015 рр. кількість виявлених правоохоронцями України *організованих груп та злочинних організацій* скоротилася з 185 до 135 (–27,0%), а в наступні роки зросла до 377, тобто у 2,8 рази порівняно з показником 2015 р. Особливо інтенсивне збільшення цього показника спостерігалось у 2019 р.

(+54,5%), 2020 р. (+37,1%) та 2021 р. (+28,7%) [2, с. 75].

Серед усіх виявлених злочинних угруповань абсолютну більшість (у середньому 96,6%) з 2015 по 2022 рр. було виявлено 97 злочинних організацій, у тому числі 2015–2016 рр. – від 1 до 4, у 2017 р. – 5, у 2018 р. – 12 і у 2019 р. – 16, у 2020 р. – 21, у 2021 р. – 28 [2, с. 76].

Аналогічна динаміка була характерною й для чисельності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у складі таких груп. Спочатку їх кількість зменшилася з 800 у 2013 р. до 570 у 2015 р. (–28,7%), а починаючи з 2016 р. постійно збільшувалося і у 2021 р. становила 1609 (зростання у 2,8 рази до рівня 2015 р.). Пікове підвищення цього показника також відбулося у 2017–2018 рр. (+58,7% та +50,6% відповідно). У 2019 р. чисельність таких осіб залишилася на рівні 2018 р. (–0,1%), а в останньому році зросла на 12,7% [2, с. 76].

У 2022 році було зафіксовано діяльність 355 організованих груп та 40 злочинних організацій. З них 40 організованих груп і 14 злочинних організацій підтримували міжрегіональні зв'язки, а 11 організованих груп і 4 злочинні організації мали транснаціональні зв'язки. У 2023 році кількість злочинних угруповань значно зросла: загалом було зафіксовано 443 організовані групи та 51 злочинну організацію, що свідчить про погіршення криміногенної ситуації в Україні.

Згідно з оновленими даними Офісу Генерального прокурора, за період з січня по серпень 2024 року в Україні було виявлено 466 організованих груп і 60 злочинних організацій. Серед них 11 організованих груп і 5 злочинних організацій діяли за участю неповнолітніх, 33 організовані групи та 5 злочинних організацій мали корупційні зв'язки, а 10 організованих груп і 6 злочинних організацій підтримували транснаціональні зв'язки. Найбільший вплив злочинні угруповання мали на сфери земельних правовідносин, лісового господарства та оборонну сферу. Крім того, 227 організованих груп і 60 злочинних організацій були залучені до так званої «полікримінальної сфери», вчиняючи широкий спектр злочинних діянь.

Отже, організована злочинність в Україні продовжує розвиватися та представляє серйозну загрозу національній безпеці та цілісності держави в умовах воєнного стану. Як за необхідність на сьогоденному етапі є вжиття термінових, правових, науково-обґрунтованих кримінологічних заходів для запобігання її поширенню. Розуміння специфічних рис цього явища є важливим кроком до вдосконалення стану боротьби з організованою злочинністю в Україні.

Дослідники, які вивчали історичні форми прояву організованої злочинності (зокрема,

П. Єспринцев, доктор юридичних наук, стосовно бандитизму), зазначають, що на різних етапах історії України діяли закони держав, до складу яких входили українські землі: Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, царської Росії та Австро-Угорщини. Це включає такі пам'ятки права, як «Руська Правда» (XI ст.), Судебник Великого князя Казимира IV (1468 р.), Литовські статuti (1529, 1566, 1588 рр.) та інші, які стали основою для розвитку кримінального законодавства України, зокрема у сфері кримінальної відповідальності за організовану злочинність.

За часів Київської Русі під організованою злочинністю розуміли розбій, а відповідальність за нього була передбачена в «Короткій Правді». У XIV–XVI століттях термін «організована злочинність» продовжував включати розбійні напади, які здійснювались збройними групами, як зазначалося в Литовському статuti 1588 року. Законодавство того часу чіткіше окреслювало організовану злочинність, зокрема через визначення відповідальності за групові напади. Аналіз норм Уложення 1845 року показує, що це законодавство визначило «зграю» як організоване угруповання, створене для вчинення злочинів, що є актуальним і сьогодні при кваліфікації злочину скоєного у складі організованого злочинного угруповання.

Вчинення злочинів організованою групою розглядалося як обтяжуюча обставина. Дослідники підкреслювали високий рівень організації та дисципліни в таких групах, які мали чітку ієрархію та безумовне підпорядкування керівникам, що дозволяло їм ефективно приховувати сліди злочинів і уникати покарання. Крім того, вчені відзначали небезпеку самого існування злочинних груп, підкреслюючи, що до них могли входити не лише ті, хто брав участь в їхньому створенні, але й будь-які особи, які свідомо вступили до групи. Злочинна діяльність таких угруповань ставала регулярною і перетворювалася на своєрідне ремесло для її учасників.

З цієї причини законодавець того часу намагався максимально запобігти злочинам, що здійснювались організованими групами. Це було досягнуто через встановлення кримінальної відповідальності за саме створення організації та участь у ній, що вважалося завершеним злочинном. Аналіз цих положень свідчить, що вони зберігають свою актуальність і сьогодні, оскільки вони відображають сучасне розуміння поняття «бандитизм» (ст. 257 КК України). Отже, між кримінальними нормами минулого і сучасності існує тісний зв'язок, який підтверджує правильність не лише криміналізації бандитизму, а й виокремлення його специфічних ознак.

Щодо відповідальності за організовані злочини, то Кримінальне уложення 1903 року

передбачало диференціацію кримінальної відповідальності за участь у банді та за скоєні нею злочини. Термін «зграя» згадувався в статті 52 Загальної частини цього кодексу, поруч із поняттям «співтовариство» як іншою формою співучасті. У деяких статтях злочин, вчинений організованою групою, вважався кваліфікуючою ознакою і став підставою для більш суворого покарання. Перша криміналізація бандитизму як злочину відбулася у радянському законодавстві, зокрема в декретах 1918 і 1919 років.

Пізніше радянське законодавство розрізняло два види бандитизму: політичний і кримінальний. Політичний бандитизм визначався як дії, спрямовані на дезорганізацію радянської влади, тоді як кримінальний бандитизм включав грабежі і насильницькі злочини з корисливою метою. Під час подальшого розвитку українського законодавства поняття «бандитизм» було уточнене і введено в КК УРСР, затвердженому в 1922 році, де вже з'явилося чітке визначення організації банди і участі в ній як окремого злочину.

Під час радянського періоду бандитизм вважався злочином проти основ державного управління, і це визначення зберігалось в наступних редакціях кримінальних кодексів, зокрема в 1960 році. Після проголошення незалежності України в 1991 році, смертна кара була скасована, а бандитизм було включено до розділу «Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки» в КК України, що був прийнятий у 2001 році.

Таким чином, історія криміналізації бандитизму в Україні свідчить про постійну еволюцію цього поняття відповідно до соціально-політичних умов того часу.

У ст. 257 КК України 82 «Бандитизм» йдеться про організацію озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участь у такій банді або у вчинюваному нею нападі. Під бандою слід розуміти організовану стійку озброєну групу з двох і більше осіб, які заздалегідь об'єдналися для вчинення нападів на громадян або організації. Банда може бути створена і для вчинення одного злочину, але вимагає ретельної підготовки нападу. *Від інших організованих груп банда відрізняється своєю озброєністю і своїми злочинними цілями – вчинення нападів на громадян і організації* [4].

Озброєність означає, що хоча б один з членів банди має зброю, і всі інші учасники про це поінформовані. Це безпосередньо стосується поняття нападу, адже напад вважається здійсненим навіть у випадках, коли зброя, наявна у членів банди, не була використана. Під озброєністю розуміється наявність у бандитів вогнепальної

або холодної зброї, металюї чи газової, пневматичної зброї, а також вибухових пристроїв, незалежно від того, чи є ця зброя заводського чи саморобного виготовлення.

Напад – це дії, спрямовані на досягнення злочинного результату через застосування насильства над потерпілим або створення ситуації реальної загрози його негайного застосування. Зазвичай напади мають плановий характер. Тому з історико-правового погляду зграї та банди, як специфічні форми злочинної діяльності, були невід'ємною частиною української державності на всіх етапах її розвитку. Під впливом численних історичних, політичних та військових факторів цей склад злочину зазнав значних змін. Якщо до 20-х років ХХ століття кримінальні правопорушення, вчинені бандами, були частиною загальнокримінальної злочинності з корисливо-насильницькою спрямованістю, то подальші політично-репресивні події додали новий етап розвитку бандитизму, надавши йому політичний підтекст.

Згідно з історією, корені організованої злочинності, особливо її озброєних форм, слід шукати в нашій історії, починаючи з перших років існування Радянської республіки. Революція 1917 року радикально змінила життя суспільства. Тяжкі соціальні умови, насильство, бездіяльність законів, голод і розруха, посилені безпритульністю (більше 8 млн людей), створили ідеальні умови для розвитку злочинності. Термін «організована група» (синонім «зграя») вперше використано в радянському кримінальному законодавстві в Указі Президії Верховної Ради СРСР від 4 червня 1947 року, який встановлював підвищену кримінальну відповідальність за розкрадання, скоєне організованою групою (зграєю).

Згідно із Законом України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (1993 р.), організована злочинність визначається як сукупність кримінальних правопорушень, вчинених через створення і діяльність організованих злочинних угруповань. Види та ознаки таких правопорушень, а також кримінально-правові заходи щодо осіб, які їх вчинили, регулюються чинним Кримінальним кодексом України.

Таким чином, історія показує, що в умовах реформування і розбудови державної системи організована злочинність намагається проникати в усі сфери суспільного життя. Тому основними напрямками запобігання організованим злочинності є детальна законодавча регламентація цього явища, відповідальність за нього і повна ліквідація злочинних угруповань за активної участі правоохоронних органів.

Сучасна правова доктрина передбачає, що питання розуміння організованої злочинності і її

стрижневого поняття – злочинного угруповання – є надзвичайно важливим. Під час визначення поняття «організована злочинність» потрібно враховувати складність її внутрішньої структури, прагнення до монополізації сфер діяльності та отримання великих прибутків. Організована злочинність не є альтернативою державі, а паралельно існуючою системою, яка не прагне протиставити себе державі, а скоріше встановити з нею широкі зв'язки. Її слід розглядати як «процес взаємодії» між політичними, економічними та соціальними інститутами суспільства. Вітчизняна практика боротьби з організованою злочинністю визнає необхідність чіткого визначення цього явища, встановлення критеріїв і класифікацій, а також введення кримінальної відповідальності за організацію злочинних груп або угруповань. Окрім того, виділення цього фактора в окрему кримінально-правову категорію передбачає необхідність притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що здійснюють загальне керівництво злочинною діяльністю, не пов'язаною з безпосереднім вчиненням конкретних злочинів. Перша спроба визначити організовану злочинність була зроблена в Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», де в ст. 1 організована злочинність розглядається як сукупність злочинів, скоєних у зв'язку зі створенням і діяльністю організованих злочинних угруповань. Однак це визначення має загальний характер і не охоплює всієї різноманітності організованої злочинної діяльності. Організована злочинність — це складна, органічно цілісна система стійких організованих угруповань, що здійснюють великомасштабну злочинну діяльність, створюючи сприятливі умови для її продовження, зокрема для легалізації отриманих злочинних прибутків. Вона використовує не тільки власні, спеціально створені структури для керівництва та обслуговування угруповань, але й державні інститути та структури громадянського суспільства для забезпечення зовнішньої взаємодії. Крім того, законодавча регламентація питань щодо форм співучасті, зокрема злочинної організації, не є бездоганною.

Дослідники звертають увагу на відсутність чітких змістовних ознак організованої злочинної діяльності в українському законодавстві. Це підтверджується тим, що в наукових колах України триває активна дискусія щодо визначення поняття організованої злочинності, що свідчить про недостатнє вивчення цього явища у науці кримінального права. Тому є необхідність детальніше дослідити сутнісні ознаки організованої злочинної діяльності, включаючи її історичні аспекти.

Література

1. Андросович Л. Г. Стан наукового дослідження організованої злочинності у фінансовій системі. *Прикарпатський юридичний вісник*. Вип. 3 (50). 2023. С. 54–57.
2. Спринцев П. С. Теорія та практика запобігання організованій злочинності в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. 642 с.
3. Конопельський В. Я. Поняття організованої злочинності та її запобігання. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 3. 2023. С. 47–52.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25.
5. Негода А. С. Протидія організованій злочинності кримінально-правовими заходами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». Вип. 80, частина 2. 2023. С. 11–15.
6. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35.
7. Шульженко Н. В. Інформаційна безпека від загроз транснаціональної організованої злочинності. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. № 6. 2022. С. 307–310.

Анотація

Галаша Г. П., Багатко А. С. Концептуальні засади організованої злочинності та сутність її ключової категорії – злочинного угруповання. – Стаття.

Стаття «Концептуальні засади організованої злочинності та сутність її ключової категорії – злочинного угруповання» присвячена глибокому аналізу теоретичних основ і практичних аспектів функціонування організованої злочинності в сучасному суспільстві. У дослідженні представлено огляд ключових підходів до визначення цього явища, зокрема, кримінологічних, соціологічних, правових та економічних теорій. Автори наголошують, що організована злочинність є складним і багатоглядним соціальним феноменом, який суттєво впливає на суспільні процеси та вимагає мультидисциплінарного підходу для ефективного аналізу.

Особлива увага приділена ключовій категорії організованої злочинності – злочинним угрупованням, які є базовими структурними елементами цього явища. У статті розглядаються їхня сутність, характерні ознаки, функціональна структура та механізми взаємодії з іншими соціальними інститутами, включаючи політику та економіку. Висвітлено питання формування ієрархії, розподілу ролей у злочинному середовищі, а також специфіки координації діяльності між різними угрупованнями.

Додатково проаналізовано вплив злочинних угруповань на соціально-економічний розвиток, їхню участь у корупційних схемах, нелегальних фінансових операціях, тиску на бізнес-середовище та політичні процеси. У статті також акцентується увага на глобалізації організованої злочинності, її транснаціональному характері та загрозах, які вона становить для міжнародної безпеки.

Автори наголошують на важливості вивчення організованої злочинності через призму її історичного розвитку. У роботі розглянуто генезу цього явища, починаючи з ранніх форм соціального об'єднання, що

використовували насильство для досягнення економічних і політичних цілей, і до сучасних складних мережевих структур. Особлива увага приділяється специфіці організованої злочинності в умовах глобалізації, коли злочинні угруповання виходять за межі національних кордонів, адаптуються до нових умов і використовують сучасні технології для координації своєї діяльності.

Розглянуто феномен злочинних угруповань у контексті їхньої ролі в суспільстві. Автори наголошують, що злочинні угруповання не лише порушують правопорядок, але й впливають на економіку, політику, соціальні відносини та культурні аспекти. У роботі детально проаналізовано методи впливу таких угруповань на легальний бізнес, включаючи вимагання, контроль за ресурсами та фінансові махінації. Окремо обговорюються випадки, коли злочинні угруповання виступають як тіньові політичні сили, впливаючи на вибори, прийняття законів та інші аспекти управління державою.

У статті наведено приклади успішних практик боротьби з організованою злочинністю у світі. Розглядаються кримінологічні стратегії та законодавчі ініціативи, які були впроваджені в країнах Європи, США, Канаді, а також у країнах Азії. Зокрема, проаналізовано досвід Італії у боротьбі з мафіозними структурами, діяльність ФБР у США, спрямовану на ліквідацію злочинних синдикатів, та політику Китаю щодо протидії організованої злочинності через посилення державного контролю та цифровий нагляд. Усі ці приклади демонструють необхідність інтегрованого підходу, що поєднує законодавчі, економічні, технологічні та соціальні інструменти.

Особлива увага приділяється питанням реформування українського кримінального законодавства у сфері протидії організованої злочинності. Автори пропонують низку рекомендацій, зокрема удосконалення механізмів кримінальної відповідальності для учасників злочинних угруповань, розширення міжнародної співпраці у цій сфері та впровадження сучасних технологій для моніторингу й аналізу діяльності злочинних структур. У статті підкреслюється важливість зміцнення національної безпеки через зменшення впливу організованої злочинності на політичну й економічну стабільність держави.

Дослідження також акцентує увагу на необхідності подальшого розвитку теоретичних підходів до вивчення організованої злочинності. Автори наголошують, що сучасна наука має пропонувати не лише аналіз, але й інноваційні рішення для подолання цього явища. У статті обговорюється роль міждисциплінарного підходу, що поєднує кримінологію, соціологію, економіку, правознавство та інші науки, у розробці дієвих стратегій боротьби з організованою злочинністю.

На завершення стаття підкреслює значення міжнародного співробітництва у боротьбі з організованою злочинністю. Автори зазначають, що у глобалізованому світі жодна країна не може ефективно протидіяти цьому явищу самостійно. Необхідна координація зусиль на регіональному та міжнародному рівнях, включаючи обмін інформацією, спільні операції та розробку єдиних стандартів у сфері правозастосування. Лише комплексний підхід, що враховує специфіку кожної країни та загрози глобального масштабу, може забезпечити успішне подолання організованої злочинності. Стаття є вагомим внеском у розвиток наукових знань про природу організованої злочинності, формуючи базу для подальших досліджень і практичних розробок у сфері кримінології та правозастосування. Вона

спрямована не лише на дослідників, але й на практиків, які займаються питаннями протидії злочинності та забезпеченням національної безпеки.

Ключові слова: організована злочинність, злочинне угруповання, кримінологія, правова природа, структура злочинних угруповань, боротьба з організованою злочинністю, кримінальне законодавство, соціально-економічний вплив, кримінологічні стратегії, національна безпека, міжнародне співробітництво, глобалізація злочинності, правова система, технології у протидії злочинності.

Summary

Galasha G. P., Bahatko A. S. Conceptual basis of organized crime and the essence of its key category – criminal grouping. – Article.

The article «Conceptual basis of organized crime and the essence of its key category – criminal grouping» is devoted to an in-depth analysis of the theoretical foundations and practical aspects of the functioning of organized crime in modern society. The study presents an overview of key approaches to defining this phenomenon, in particular, criminological, sociological, legal and economic theories. The authors emphasize that organized crime is a complex and multifaceted social phenomenon that significantly affects social processes and requires a multidisciplinary approach for effective analysis.

Particular attention is paid to the key category of organized crime – criminal groups, which are the basic structural elements of this phenomenon. The article examines their essence, characteristic features, functional structure and mechanisms of interaction with other social institutions, including politics and economics. The issues of hierarchy formation, distribution of roles in the criminal environment, as well as the specifics of coordination of activities between different groups are highlighted.

Additionally, the impact of criminal groups on socio-economic development, their participation in corruption schemes, illegal financial transactions, pressure on the business environment and political processes is analyzed. The article also focuses on the globalization of organized crime, its transnational nature and the threats it poses to international security.

The authors emphasize the importance of studying organized crime through the prism of its historical development. The work examines the genesis of this phenomenon, starting from early forms of social association that used violence to achieve economic and political goals, and to modern complex network structures. Particular attention is paid to the specifics of organized crime in the context of globalization, when criminal groups go beyond national borders, adapt to new conditions and use modern technologies to coordinate their activities.

The phenomenon of criminal groups is considered in the context of their role in society. The authors emphasize that criminal groups not only violate law and order, but also affect the economy, politics, social relations and cultural aspects. The work analyzes in detail the methods of influence of such groups on legal business, including extortion, control over resources and financial fraud. Cases are separately discussed when criminal groups act as shadow political forces, influencing elections, the adoption of laws and other aspects of state governance.

The article provides examples of successful practices in combating organized crime in the world.

Criminological strategies and legislative initiatives that have been implemented in European countries, the USA, Canada, as well as in Asian countries are considered. In particular, the experience of Italy in the fight against mafia structures, the activities of the FBI in the USA aimed at eliminating criminal syndicates, and China's policy on combating organized crime through increased state control and digital surveillance are analyzed. All these examples demonstrate the need for an integrated approach that combines legislative, economic, technological and social instruments.

Particular attention is paid to the issues of reforming Ukrainian criminal legislation in the field of combating organized crime. The authors offer a number of recommendations, in particular, improving the mechanisms of criminal liability for members of criminal groups, expanding international cooperation in this area and introducing modern technologies for monitoring and analyzing the activities of criminal structures. The article emphasizes the importance of strengthening national security by reducing the impact of organized crime on the political and economic stability of the state.

The study also focuses on the need for further development of theoretical approaches to the study of organized crime. The authors emphasize that

modern science should offer not only analysis, but also innovative solutions to overcome this phenomenon. The article discusses the role of an interdisciplinary approach that combines criminology, sociology, economics, law and other sciences in developing effective strategies to combat organized crime. The article concludes by emphasizing the importance of international cooperation in combating organized crime. The authors note that in a globalized world, no country can effectively combat this phenomenon on its own. Coordination of efforts at the regional and international levels is necessary, including information exchange, joint operations and the development of uniform standards in the field of law enforcement. Only a comprehensive approach that takes into account the specifics of each country and global threats can ensure the successful overcoming of organized crime. The article is a significant contribution to the development of scientific knowledge about the nature of organized crime.

Key words: organized crime, criminal group, criminology, legal nature, structure of criminal groups, fight against organized crime, criminal legislation, socio-economic impact, criminological strategies, national security, international cooperation, globalization of crime, legal system, technologies in combating crime.